

Секція: Економічні науки

Дерев'янка Світлана Іванівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ» ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОБЛІКУ

Грошові кошти та їх еквіваленти є найважливішою ланкою системи кругообігу ресурсів. Саме вони є основою підвищення платоспроможності суб'єктів господарювання. Питання обліку грошових коштів цікавили багатьох вчених, зокрема Сук Л.К., Костишину М.Т., Чернелевського Л.М., Бутинця Ф.Ф. та багатьох інших. У зв'язку з виокремленням електронних грошей у складі грошових коштів потребує уточнення економічна суть цього поняття та розв'язання проблем їх обліку. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні №637 визначає готівкові кошти як грошові знаки національної валюти України - банкноти і монети, у т.ч. розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами (п.1.2) [5]. Їх тлумачать також як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що під грошовими коштами варто розуміти готівку в касі, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для розрахунків впродовж будь-якого часу, а також електронні гроші.

Законодавство розмежовує поняття «електронний платіжний засіб» та «електронні гроші». Так, електронним платіжним засобом є платіжний інструмент, що надає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю засоби та ініціювати їх переказ [1]. Платіжний інструмент є засобом певної

форми на паперовому, електронному або іншому носії інформації, що використовується для ініціювання переказів. Визначення електронних грошей наведено у ст.15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» [1]. Під електронними грошима розуміють одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітенти, особами та є грошовими зобов'язаннями емітента. Їх носіями можуть бути картки або файли у пам'яті комп'ютера. Після здійснення розрахунків банк має погасити випущені ним електронні гроші на вимогу пред'явника. Вони не можуть бути прирівняні до статусу гривні, оскільки випускаються банками та мають обмеження в поширенні та здійсненні операцій по них серед обмеженого кола осіб. Електронні гроші можна назвати найсучаснішою формою останніх. Вони стають віртуальною реальністю, створеною за допомогою технологічних засобів.

Суб'єкти господарювання мають право використовувати електронні гроші, що отримані виключно в обмін на безготівкові кошти і лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби, що виражені в гривнях, а фізичні особи – для розрахунків з торговцями за товари, а також їх переказу іншим користувачам – фізичним особам. Погашення електронних грошей банками для юридичних осіб відбувається лише на поточний рахунок, а фізичних осіб – як готівкою, так і безготівково. З моменту зарахування суми на рахунок пред'явника або видачі готівки електронні гроші вважаються погашеними емітентом.

Існує невідповідність між положеннями Інструкції №492 [3] та нормами Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» [1]. Так, згідно Інструкції №492 клієнт – власник поточного рахунку має право здійснювати операції за цим рахунком з використанням електронного платіжного засобу після укладення договору, на підставі якого надається і використовується електронний платіжний засіб. Кошти з поточного

рахунку юридичної особи не можуть бути використані за допомогою електронного платіжного засобу для одержання заробітної плати, інших виплат соціального характеру, розрахунків за зовнішньоторговельними договорами, здійснення іноземних інвестицій в Україну та інвестицій резидентів за її межі. Кошти з поточного рахунку в іноземній валюті юридичної особи можуть бути використані за допомогою електронного платіжного засобу виключно для одержання готівки за межами України для оплати витрат на відрядження, здійснення розрахунків у безготівковій формі за межами України, які пов'язані з витратами на відрядження та витратами представницького характеру, а також на оплату експлуатаційних витрат, пов'язаних з утриманням транспортних засобів.

Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів» [1] надає право користувачу – суб'єкту господарювання отримувати електронні гроші та пред'являти їх до погашення лише в обмін на безготівкові кошти, використовувати їх для здійснення оплати товарів (робіт, послуг).

У зв'язку з поширенням електронних грошей було внесено зміни до Плану рахунків [4] та Інструкції про його застосування [2]. Облік грошових коштів та їх еквівалентів здійснюється з використанням таких рахунків (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика рахунків для обліку грошових коштів та їх еквівалентів

Рахунок	Призначення	Субрахунки	Відображення у звітності
30 «Готівка»	Для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів в касі підприємства	301 «Готівка в національній валюті» 302 «Готівка в іноземній валюті»	ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», розділ II, р.1160, 1165 «Гроші тт. іх»
31 «Рахунки в банках»	Для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банку, які можуть бути використані для поточних	311 «Поточні рахунки в національній валюті» 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» 313 «Інші рахунки в банку в	

	операцій	національній валюті» 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті»	
33 «Інші кошти»	Для узагальнення інформації про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), електронних грошей та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства	331 «Грошові документи в національній валюті» 332 «Грошові документи в іноземній валюті» 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті» 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»	
35 «Поточні фінансові інвестиції»	Для обліку наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у т.ч. депозитних сертифікатів	351 «Еквіваленти грошових коштів» 352 «Інші поточні фінансові інвестиції»	

Кореспонденція рахунків обліку електронних грошей наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Облік електронних грошей

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Поповнення платіжної або мобільної смарт-картки (електронного гаманця або електронного чеку) з поточного рахунку в національній валюті	335	311
Комісія за поповнення платіжної картки	92	335
Оплата матеріалів за допомогою електронного гаманця або електронного чека з платіжної картки здійснена підзвітною особою	372	335
Здійснені підзвітною особою витрати не затверджені через відсутність або	335	372

неналежно оформлені документи (підзвітна особа самостійно поповнює смарт-картку)		
Оплата комісії за використання електронних грошей	92	335
Погашення електронних грошей шляхом перерахування залишку на поточний рахунок	311	335

Проаналізувавши наведену кореспонденцію рахунків можна зробити наступні висновки: у разі придбання матеріалів чи інших активів карткою з використанням електронних грошей застосовується субрахунок 372; рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками 2-го класу, рахунок 33 не кореспондує з рахунком 64. Запровадження субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» не вирішило всіх проблем їх обліку. Електронні гроші мають достатній потенціал для розвитку, і можливо згодом вони стануть такими ж звичними, як пластикові картки сьогодні. Стримуючим фактором розвитку електронних платежів є суворі обмеження для їх використання підприємствами.

Література

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів» від 05.04.2001р. №2346-III <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/page>
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. №291 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена Постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. №492 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений

наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. №291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України 09.12.2011 р. №1591) <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>

5. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004р. №637 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>